

MATACTWO (48) *sb n*

matactwo (47), **matactstwo** (1); matactwo : matactstwo *SkarŻyw* (5:1).

ma- (45), ma- (3); ma- : ma- *BielKron* (5:1), *SkarJedn* (3:1), *SkarŻyw* (5:1); drugie a oraz o jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie).

sg *N* matactwo (10). ◇ *G* matactwa (6). ◇ *D* matactwu (4). ◇ *A* matactwo (8). ◇ *I* matactwem (7); -em (1), -(e)m (6). ◇ *L* matactwie (2). ◇ *pl N* matactwa (5). ◇ *A* matactwa (5). ◇ *I* matactwy (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI i XVIII w.

1. *Kłamstwa, oszustwa, wybiegi, świadome gmatwanie dla osiągnięcia własnych celów lub udowodnienia własnych twierdzeń (odnosi się do działania, wypowiedzi i cech); mendacium Vulg [w tym: w polemikach religijnych (40)] (46) : KrowObr 157v; Z oráliście niepobożność/ żęliście nieprawość/ iedliście owoc mátáctwá Leop Os 10/13; Piŕze Kornelius Agripá [...] / iż ná tych náukach młodość fwoię vtrácił/ y kfięgi wielkie ípifał o nich/ miánował ie táiemna Filozophia/ gdzye potym tego żáłował s płáczem/ iż fie wdawał w ty mátáctwá nikczemne BielKron 46v; Tálmnt Kfięgi mátáctwá. BielKron Llll3v; tedyć naprzod muŕzą wŕzythko piŕmo kácerŕtwem y mátáctwem názwáć ábo pothępić/ niŕzeli przydą ku potępieniu nas GrzegRóżn B3v; chcząc mieć pożytek z onego wielkiego s pánem towarzysŕtwá/ y czyni/ y mowi to/ czymby fie pánu przylubił/ á poŕpolicie mowi nieprawdę: [...] á to iest ízkodliwŕze/ y okrutnieyŕze mátáctwo/ niŕz ktore ná ŕwiecie GórnDworz Ee4v; Fáłŕzywy pielgrzymie ktore ty mátáctwá powiadałŕ HistRzym 79v; GrzegŚm 34; Ono teŕż mátáctwo iest bárzo pełno niepobożności/ kiedy kto przeciwno Wierze álbo teŕż o wierze mowiáć/ kłamŕstwo powieda. KuczbKat 340; CzechRozm 55v, 167; SkarJedn 108; SkarŻyw 304; CzechEp 411; WujNT 305; SkarKaz 207a.*

matactwo czyje [w tym: G sb i pron (5), pron poss (5), ai poss (4)] (14): Powiedz profzę cię? Ieŕli Bogáłtwá/ pieniądze/ Fundácye/ y thy inŕze mátáctwá wáŕze/ wyciągnáć mogą kogo s Czyscá? KrowObr 76, 144; BielKron 456v, 464v; RejPos 298; CzechRozm A7, 81v, 121v, 178v, 223; SkarJedn 127; Lecŕ tá Heretycka ŕłomá z ŕwemi plewámi fáłŕzowanego piŕmá/ y zdrzewiánym budowániem mátáctwá ŕwego/ vczynić tego nigdy niechćiáá. SkarŻyw 373, 545; SkarKazSej 706a marg.

W połączeniach szeregowych (3): BiałKat 206; CzechRozm 221v; áby odrzućiwŕzy obmowy/ y mátáctwá/ y żárty/ y prozne ŕłowá: ku ŕławie Boŕzey/ y budowaniu bliznie/ vŕtá ŕię náŕze otwarzáły. SkarŻyw 4.

W przeciwstawieniu: »matactwo... prawda« (4): KrowObr C2, 193, 228; Przeto im Pan poŕŕe ípráwę obłędliwá/ áby wierzyli mátáctwu/ gdy prawdŕzie wierzyć niechćieli BielKron 467.

W charakterystycznych połączeniach: matactwo chytre (2), heretyckie, nikczemne, okrutne, papieskie, pewne, sprosne, srogie, sromotne, szczyre (2), szkodliwe, wieczne, zdradliwe, żydowskie; księgi matactwa, owoc, sprosność; matactwu wierzyć (2); matactwa powiedać; wdawać się w matactwa; matactwem [czego] dostać (2), dowodzić, parać się.

Zwrot: »matactwo [komu] zada(wa)ć« (3): Hieronimowi S. śmieią mátáctwo zádáwáć w tym/ iż nápiáł/ że roku wtore⁸⁰ pánowániá Klawdiuŕá Cefarzá Piotr S. Rzymŕką ítoŕlicę/ náuką ŕwoią wŕzczepił SkarJedn 97, 84; SkarŻyw 261.

Szeregi: »bluźnierstwo i matactwo« (2): Niewierzę te^{mv}/ áby ták wielkie y frogie bluznierfthwá y mátácthwá miály być/ w Tureckim Alcoranie/ álbo w/Zydowłkim Thálmućie iákowe fą w tych wálznych Regułach y kazániach *KrowObr* 147, 124v.

»błąd i matactwo« (2): *CzechRozm* 64v; ławic fię wiará święta poczęła: przeklinály fię włzytkie błędy/ y mátáctwá Heretyckie. *SkarŻyw* 545.

»fałsz i matactwo« (1): I to włzytko fáłz/ y mátáctwo/ cóście kolwiek o tey mártwey Mízárkíey offiárze w swoim Mízale nápiáli *KrowObr* 188. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»kłamstwo i matactwo« (1): ktorey [*zwierzchności*] łobie z zazdrości kłamiłtwem łwym y mátáctwem dołtał *CzechRozm* 178v.

»niestatek i matactwo« (1): á teraz [*kacerstwa*] w tákim łwym nieftátku y mátáctwie/ náłzem tylo łákomłtwem [...] łtoią. *SkarŻyw* 238.

»matactwo i potwarz« (1): Luter mu [*mnichowi Sylwestrowi*] odpísał/ iż ty twoie kfiąłzki fą od czártá nádzýewáne mátáctwem wiecznym y potwarzą wielką *BielKron* 193.

»matactwo i zdrada« (1): Mátáctwá y zdrády ludzkie/ y nieufności. *SkarKazSej* 706a marg.

2. Zmyslenie, brednia; butubatta, nugatoria Mącz (2) : Tu [*w opisie wojny trojańskiej*] Poetowie wiele mátáctwá przyczynili/ ktore tu opułzczam/ tylko do hístoryey przychodzę. *BielKron* 57v; Buttubata, id est Nugatoria. [...] Mátáctwá. *Mącz* 28b.

Synonimy: **1.** kłamstwo; **2.** bajka, baśń, brednia, plotka, wymysł.

Cf [**MATACZYNA**], **MATANIE**, **MATANINA**